

## ПОНЯТТЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПОЛІТИКИ ЄС

ШЕХОВЦОВА-БУРЯНОВА В. А., асистент кафедри філософії та міжнародної  
комунікації

*Національний університет біоресурсів і природокористування України*

*E-mail: shekhovtsova.burianova@nubip.edu.ua*

*ORCID:0000-0002-4227-2253*

**Анотація.** У статті розглядається процес формування та становлення європейської ідентичності. Процес формування європейської ідентичності безпосередньо пов'язаний із традиційними та актуальними уявленнями про саму Європу та спільноту європейських громадян. Посилення ідентифікації своїх громадян із процесом європейської інтеграції загалом та з установами та політикою ЄС зокрема став одним із основних викликів для Європейського Союзу сьогодні.

**Ключові слова:** ідентичність, європейська ідентичність, національна ідентичність, нація, глобалізація.

**Актуальність (Introduction).** Національна ідентичність – це особливий тип колективної ідентичності. Національна ідентичність представляє сукупність соціальних та культурних характеристик нації, що у свою чергу, є важливим компонентом для інтегрування нації зсередини. Національна ідентичність може змінюватися під впливом різних соціально-історичних обставин.

Європейська ідентичність ще досі продовжує розвиватися через аспекти, такі як валюта та спільна політика та цінності, а також на більш символічному рівні із прапором та гімном ЄС.

**Мета (Purpose).** Мета статті - проаналізувати процес формування та становлення європейської ідентичності.

**Методи (Methods).** У статті використано наукові публікації вітчизняних та іноземних авторів стосовно проблематики самоідентичності. У статті застосовано аналітичний, герменевтичний, компаративістський метод та метод порівняння та спостереження.

**Результати (Results).** Процес формування європейської ідентичності безпосередньо пов'язаний із традиційними та актуальними уявленнями про саму Європу та спільноту європейських

громадян. При цьому усвідомлюємо, що «ментальна географія» (як спроба систематизації та оцінки уявлень про навколишній простір) має незаперечну феноменологічну природу [1, с.259].

Залежно від історичної та культурної інтерпретації європейської ідентичності, спираючись на загальнодоступну історію, що існувала ще з часів Стародавньої Греції та Стародавнього Риму, посилювалися на набір європейських цінностей. Ці цінності приблизно включають повагу до свободи, прав та гідності; верховенство права, рівність перед законом та політичний плюралізм; поділ влади та демократичні інститути; захист меншин та повага до громадянського суспільства.

Згідно з У. Еко, європейська ідентичність, так чи інакше, формувалася з часу заснування Болонського університету в 1088 році. З 1970-х років європейська ідентичність офіційно увійшла до порядку денного ЄС [3].

Декларація про європейську ідентичність, розроблена на Європейському саміті в Копенгагені 14 грудня 1973 р. Ця декларація офіційно представила «європейську ідентичність». У цьому документі держави-члени висували три основні

мотиви щодо європейської ідентичності, а саме перегляд спільної спадщини, інтересів та особливих зобов'язань [3].

До цього додалося значення загальноєвропейського співробітництва між дев'ятьма державами-членами, з метою подолання останніми глобальних загроз. У боротьбі з ними було підкреслено зростання опори на основні європейські цінності, такі як представницька демократія, верховенство права, соціальна справедливість, повага прав людини та прихильність економічному прогресу.

У 1970-х роках зміна уподобань європейських еліт щодо шляху інтеграції призвела до необхідності переосмислення європейської ідентичності щодо її основних цілей. З Декларацією європейської ідентичності в 1973 р. європейські еліти головним чином мали на меті з'ясувати як міжнародне становище ЄС, так і його обов'язки щодо решти світу, хоча і в ієрархічному культурному сенсі [9].

Відповідно до цієї тенденції пропонується створити спільноту громадян шляхом активного підвищення європейської обізнаності за допомогою видимих символів, а саме стандартних паспортів, загальних систем соціального забезпечення та взаємних академічних обмінів. Тим не менше, як доказ перипетій, що характеризують як інтеграцію, так і європейську ідентичність, у звіті Макдугала в 1977 р. пропонується витіснити майже дисфункціональні національні схеми інтервенцій загальноєвропейським тристороннім порядком корпоративних переговорів [4, с. 389].

ЄС рухалася до збереження кейнсіанської макроекономічної моделі, пов'язаної з європейською ідентичністю протягом 1970-х. Відповідно до цієї стратегії, в 1984 р. було засновано Комітет Адонніно та «Комітет за Народну Європу», що пропонували європейську ідентичності.

Після прийняття «Робочої програми для створення Народної Європи»

Європейська Комісія розпочала практикувати європейську політику культурної ідентичності із середини 1980-х.

26 червня 1984 р. на саміті в Фонтенбло голови десяти країн-членів оголосили про те, що хочуть посилити європейську ідентичність громадян своїх держав, у зв'язку з чим була організована робоча група, яка розробляла заходи щодо посилення європейської ідентичності та формування внутрішнього простору Європи без кордонів. Цей проєкт отримав назву «Народна Європа». Діяльність інститутів ЄС в 1980-і і 2000-і рр. була спрямована на створення активного поля символічного взаємодії між громадянами європейських країн, популяризацію та поширення знань про конкретні позитивні дії Європейського Союзу, які впливають на життя європейців. Важливим етапом формування європейської ідентичності стали взаємне визнання державами-членами дипломів про вищу професійну освіту у 1985 р., введення для громадян країн-членів ЄС єдиного паспорта, а також введення європейського гімну і прапора тощо [7].

У 1991 році держави-члени ЄС домовились про введення культурної складової у європейський договір. А саме, вони віділили кошти з європейського бюджету на розвиток культури та освіти. Творчо-культурний та мистецький потенціал Європи є життєво важливим для соціальної згуртованості, але є вирішальним елементом конкурентоспроможності Європи в глобалізованому світі [7].

У березні 1994 р. президент Чехії В. Гавел висунув ідею створення Хартії Європейської Ідентичності. Європейський Союзом на своєму 40-му конгресі у Бремені 5 листопада 1994 провів роботу із підготовки такої Хартії. Було внесено більше 500 поправок й в жовтні 1995 р. її було прийнято [7]. В цьому документі вже конкретно визначено, що європейська ідентичність виявляється у спільності цінностей, що беруть початок у кла-

сичній старовині, християнстві, Ренесансі та Просвітництві й які засновані на толерантності, гуманізмі і братерстві, визнанні фундаментальних прав людини і норм права, впроваджені в загальних принципах, що підтверджують волю індивідуальної і соціальної відповідальності.

У Хартії Європейської ідентичності дається різнобічна характеристика європейської ідентичності, а саме [3, с. 56-57]:

1. Вона розглядається як спільність долі, залежність народів Європи один від одного у спільному будівництві мирного європейського порядку.

2. Європейська ідентичність виявляється у спільності цінностей, що беруть початок у класичній старовині, християнстві, Ренесансі та Просвітництві й засновані на толерантності, гуманізмі і братерстві, визнанні фундаментальних прав людини і норм права, впроваджені в загальних принципах, що підтверджують волю індивідуальної і соціальної відповідальності.

3. Європейська ідентичність виявляється як спільність життєвого простору, в якому розвивається європейське громадянство, згідно з яким всі громадяни у всіх державах-членах мають ті самі права й обов'язки.

4. Європейська ідентичність означає створення політичної, економічної та соціальної спільнот.

5. Згідно з Хартією європейська ідентичність виявляється у специфічній відповідальності: тільки через співробітництво, згуртованість і єдність може Європа ефективно допомагати вирішувати власні та світові проблеми, розбіжність у європейській політиці - безвідповідальність, яка може привести до хаосу.

Ця Хартія підтверджує, з належним урахуванням повноважень та завдань Союзу та принципу субсидіарності, прав, які вони впливають, зокрема, із конституційних традицій та міжнародних зобов'язань, спільних для держав-

членів, Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, Соціальні хартії, прийняті Союзом та Радою Європи, та практика Суду Європейського Союзу та Європейського суду з прав людини. У цьому контексті Хартія буде тлумачитися судами Союзу та державами-членами з урахуванням пояснень, підготовлених під керівництвом Президіуму Конвенції, який склав Хартію та оновлений під відповідальність Президії Європейської Конвенції.

У 2000 р. в рамках саміту в Ніцці була прийнята Хартія засадничих прав громадян ЄС, яка увійшла до Лісабонського договору 2007 р. В цілому спроби ЄС створити єдину наднаціональну правову базу між країнами й інституціями Європейського Союзу можна інтерпретувати як намагання сформуванню певну юридичну основу ідентичності ЄС [2].

На початку 2000-х років, було введено багато символів, традиційно пов'язаних з національними державами що мають на меті переробити європейську ідентичність у культурологічному розумінні. Серед цих символів є європейський прапор, гімн ЄС / ЄС (Ода Бетховена до радості), День Європи (9 травня), стандартні європейські водійські посвідчення та реєстраційні знаки транспортних засобів та європейські паспорти. З набранням чинності Шенгенською угодою межі між більшістю держав-членів були скасовані. Створено програму освітнього обміну Еразмус.

Європейська ідентичність була використана для вирішення тривалої проблеми демократичної легітимності в Європі, що виявилось як зниження рівня явки на виборах та низький рівень ідентифікації з ЄС. Зростання обсягу ЄС у повсякденному житті європейців є загальнознаним фактом.

Розробляючи європейську ідентичність, європейські еліти не лише прагнули підвищити низький рівень довіри громадськості до європейських інститу-

цій, також вони прагнули зміцнити інституційну основу європейського об'єднання, спираючись на «народ Європи».

Посилення ідентифікації своїх громадян із процесом європейської інтеграції загалом та з установами та політикою ЄС зокрема став одним із основних виклики для Європейського Союзу сьогодні. Збільшення диверсифікація європейських суспільств, результат процесів глобалізації та нові види диференціації та міграції, змушує політичних акторів на різних рівнях – місцевому, регіональному, національному та ЄС – для вирішення питань громадянства та ідентичності як засіб протидії соціальним конфліктам і фрагментації компаній. Політика ідентичності на європейському рівні, тобто спроби створення колективної ідентичності через перевизначення лояльності та прихильності, націлений на посилення свідомості ЄС.

**Висновки і перспективи (Discussion).** Народи Європи, створюючи між собою все більш тісний союз, вирішили ввести поняття як європейська ідентичність, яка була заснована на спільних цінностях. Усвідомлюючи свою духовно-моральну спадщину, європейська ідентичність заснована на загальнолюдських цінностях людської гідності, свободи, рівності та солідарності; він базується на принципах демократії та верховенства права. Він ставить людину в основу своєї діяльності шляхом встановлення громадянства Союзу та створення простору свободи, безпеки та справедливості. Європейський Союз сприяє збереженню та розвитку цих спільних цінностей, поважаючи різноманітність культур і традицій народів Європи, а також національну ідентичність держав-членів та організацію їх державних органів влади на національних, регіональних та місцеві рівні; він прагне сприяти збалансованому та стійкому розвитку та забезпечує вільне пересування людей, послуг, товарів та капіталу, а також свободу заснування.

Європейська ідентичність ще досі продовжує розвиватися через аспекти, такі як валюта та спільна політика та цінності, а також на більш символічному рівні із прапором та гімном ЄС.

### Список використаних джерел

1. Горенко О. М. Прагматика європейського досвіду як методологічна проблема історіописання. К.: Інститут історії України НАН України, 2011. 264 с.
2. Корнієнко В. О. Європейська ідентичність: міф чи реальність?, 2018. Режим доступу: [file:///C:/Users/38066/Downloads/4836-17206-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/38066/Downloads/4836-17206-1-PB%20(1).pdf)
3. Тихомирова Є. Б. Формування європейської ідентичності як чинник європейської інтеграції. Наукові записки НаУКМА. 2005. Т. 45: Політичні науки. С. 56-60.
4. Alsayyad N. and Castells M. Lanham: Lexington books. 2002. 204
5. Alsayyad, N., Castells, M. Muslim Europe or Euro-Islam: Politics, Culture and Citizenship in the Age of Globalization
6. Field H. EU Cultural Policy and The Creation of a Common European Identity. Режим доступу: <http://www.pols.canterbury.ac.nz/ECSANZ/papers/Field.htm>
7. Fontana J. The Distorted Path: A Reinterpretation of European History. Oxford: Blackwell, 2005.
8. Sassatelli M. An interview with Alessandro Ferrara: Europe, Authenticity and Unavailable Identities'ю European Journal of Social Theory. 2008 Vol.11. № 3. P. 421-437;
9. Sassatelli M. Imagined Europe: The Shaping of a European Cultural Identity through EU Cultural Policy. European Journal of Social Theory. 2002. Vol.5. № 4. P. 435-451;
10. Shore C. In Uno Plures. EU Cultural Policy and the Governance of Europe'ю Cultural Analysis. 2006. № 5. P. 7-26;

11. Vidmar-Horvat K., Delanty, G. Mitteleuropa and the European Heritage. *European Journal of Social Theory*. 2008.

### References

1. Horenko, O. M. (2011). Prahmatyka yevropeys'koho dosvidu yak metodolohichna problema istoriopysannya [Pragmatics of the European experience as a methodological problem of historiography]. K.: Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny, 264.

2. Korniyenko, V. O. (2018). Yevropeys'ka identychnist': mif chy real'nist'? [European identity: myth or reality?] Rezhym dostupu do resursu: file:///C:/Users/38066/Downloads/4836-17206-1-PB%20(1).pdf].

3. Tykhomyrova, Y. B. (2005). Formuvannya yevropeys'koyi identychnosti yak chynnyk yevropeys'koyi intehratsiyi [Formation of European identity as a factor of European integration]. *Naukovi zapysky NaUKMA*. T. 45 : Politychni nauky. 56-60.

4. Alsayyad N. and Castells M. (2002). Lanham: Lexington books. 204

5. Alsayyad, N., Castells, M. Muslim Europe or Euro-Islam: Politics, Culture and Citizenship in the Age of Globalization .

6. Field, H. EU Cultural Policy and The Creation of a Common European Identity. <http://www.pols.canterbury.ac.nz/ECSANZ/papers/Field.htm>

7. Fontana, J. (2005). The Distorted Path: A Reinterpretation of European History. Oxford: Blackwell.

8. Sassatelli, M. (2008). An interview with Alessandro Ferrara: 'Europe, Authenticity and Unavailable Identities'ю *European Journal of Social Theory*. Vol.11. № 3. –P. 421-437;

9. Sassatelli, M. (2002). Imagined Europe: The Shaping of a European Cultural Identity through EU Cultural Policy. *European Journal of Social Theory*. Vol.5. № 4. P. 435-451;

10. Shore, C. (2006). "In Uno Plures" (?) EU Cultural Policy and the Governance of Europeю *Cultural Analysis*. № 5. P. 7-26;

11. Vidmar-Horvat, K. and Delanty, G. (2008). Mitteleuropa and the European Heritage. *European Journal of Social Theory*.

## THE CONCEPT OF EUROPEAN IDENTITY AND ITS SIGNIFICANCE FOR EU POLICY

Shekhovtsova-Burianova V. A.

**Abstract.** *The article examines the process of formation and establishment of European identity. The process of forming European identity is directly related to traditional and current ideas about Europe itself and the community of European citizens. Strengthening the identification of its citizens with the process of European integration in general and with EU institutions and policies in particular has become one of the main challenges for the European Union today. The peoples of Europe, creating an increasingly close union among themselves, decided on the concept of a European identity based on common values. Aware of its spiritual and moral heritage, the European identity is based on the universal values of human dignity, freedom, equality and solidarity; it is based on the principles of democracy and the rule of law. It puts man at the heart of its activities by establishing citizenship of the Union and creating an area of freedom, security and justice. The European Union contributes to the preservation and development of these common values, respecting the diversity of cultures and traditions of the peoples of Europe, as well as the national identity of the member states and the organization of their public authorities at the national, regional and local levels; it seeks to promote balanced and sustainable development and ensures the free movement of people, services, goods and*

© Шеховцова-Бурянова В.А.

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 13(4) 2022

*capital, as well as freedom of establishment. European identity still continues to develop through aspects such as the currency and common policies and values, as well as on a more symbolic level with the EU flag and anthem.*

**Key words:** *identity, European identity, national identity, nation, globalization.*